

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Departament Edukacji Włączającej

DEW-WWRKS.053.7.2025.JKP
Warszawa, 26 listopada 2025 r.

Szanowna Pani,

odpowiadając na petycję w sprawie podjęcia prac zmierzających do wprowadzenia do przepisów prawa oświatowego jednoznacznej możliwości zwalniania uczniów z niepełnosprawnością narządu słuchu, nadwrażliwością słuchową (np. hiperakuzją), z obowiązku uczestniczenia w zajęciach muzyki, uprzejmie informuję, iż postulat nie został uwzględniony, gdyż w obowiązującym stanie prawnym możliwe jest dostosowanie procesu kształcenia do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ww. grupy uczniów.

Zasady oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów regulują przepisy ustawy z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty¹ oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych².

Nauczyciel jest obowiązany:

- indywidualizować pracę z uczniem na zajęciach edukacyjnych odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia³,
- dostosować wymagania edukacyjne, o których mowa w art. 44b ust. 8 pkt 1 ustawy o systemie oświaty, do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym (IPET)⁴.

Pomimo, że przepisy nie przewidują możliwości zwolnienia uczniów z obowiązkowych zajęć edukacyjnych z muzyki (dotyczy to również uczniów z uszkodzeniami lub niepełnosprawnością słuchu), to zobowiązują nauczyciela do dostosowania sposobu i metod prowadzenia ww. zajęć w sposób uwzględniający ich indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne.

W przypadku ucznia objętego kształceniem specjalnym potrzeby te określone są w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, wynikach wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia (WOPFU), która jest przeprowadzana przez zespół nauczycieli

¹ Dz. U. z 2025 r. poz. 881, z późn. zm.

² Dz. U. z 2023 r. poz. 2572, z późn. zm.

³ Zgodnie z art. 44c ust. 1 ustawy o systemie oświaty.

⁴ Zgodnie z art. 44c ust. 2 ww. ustawy oraz § 2 rozporządzenia w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych.

i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem we współpracy z rodzicami. Sposób realizacji tych potrzeb, w tym poprzez wprowadzanie odpowiednich dostosowań wymagań edukacyjnych z poszczególnych przedmiotów do indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia, jest określany w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym (IPET). Program ten opracowywany jest przez wszystkich nauczycieli prowadzących zajęcia z uczniem. Opracowanie zarówno WOPFU, jak i IPET, odbywa się we współpracy z rodzicami ucznia albo pełnoletnim uczniem oraz w zależności od potrzeb, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną.

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne, jakimi jest muzyka obejmują nie tylko kwestie związane z jej słuchaniem, ale także m.in. z rozróżnianiem przez ucznia podstawowych pojęć i terminów muzycznych, prowadzeniem rozmów o muzyce czy interpretowaniem zjawisk związanych z kulturą muzyczną, umożliwiające stawianie się świadomym odbiorcą sztuki⁵.

Autorzy poradnika dotyczącego racjonalnych usprawnień w edukacji⁶, który powstał w ramach projektu pn. „Wspieranie dostępności edukacji dla dzieci i młodzieży”, zwracają uwagę, że odpowiednie dostosowanie metod nauczania i środowiska nauczania jest kluczowe, aby zapewnić uczniom efektywne uczestnictwo w procesie edukacyjnym i społecznym. Sposób realizacji odpowiednich warunków będzie zależał od wielu czynników, do których mogą należeć stopień uszkodzenia słuchu, moment powstania ubytku słuchu, poziom rozwoju mowy czy sposób komunikacji (np. mowa werbalna, język migowy, system językowo-migowy), poziom intelektualny i emocjonalny, rodzaj zastosowanych technologii, czas, od kiedy są one zastosowane, ale także środowisko wychowawcze (czy dziecko wychowuje się w środowisku osób słyszących, czy niesłyszących), oraz kiedy nastąpił moment rozpoczęcia efektywnej terapii słuchowej i logopedycznej.

W wielu przypadkach wystarczy zastosować zasady projektowania uniwersalnego, o czym mowa w poradniku, który również powstał w ramach ww. projektu⁷. Będą również takie potrzeby uczniów, których realizacja będzie wymagała zastosowania racjonalnych usprawnień.

Projektowanie uniwersalne oraz racjonalne usprawnienia mają na celu dostarczenie nauczycielom konkretnych rozwiązań w zakresie pracy z uczniami w sposób uwzględniający zróżnicowanie ich potrzeb edukacyjnych, w tym wynikających z niepełnosprawności. Metodyka projektowania uniwersalnego pozwala redukować bariery w dostępie do treści edukacyjnych w procesie nauczania – uczenia się oraz ograniczeń w wykazywaniu się przez

⁵ Zgodnie z:

- rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356, z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. z 2018 r. poz. 467, z późn. zm.).

⁶ <https://efs.men.gov.pl/wp-content/uploads/2024/11/Racjonalne-usprawnienia-w-edukacji.-Poradnik-dla-Nauczycieli-i-Nauczycielek.pdf>

⁷ <https://efs.men.gov.pl/wp-content/uploads/2024/11/Projektowanie-uniwersalne-w-edukacji.-Poradnik.pdf>

uczniów posiadaną wiedzę i umiejętnościami. Projektowanie uniwersalne jest strategią, która umożliwia tworzenie programów nauczania, prowadzenie zajęć edukacyjnych, tworzenie materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych, a także poszczególnych zadań czy tekstów, aby mogły być wykorzystywane przez jak największą grupę osób, bez potrzeby szczegółowych dostosowań.

Istotą racjonalnych usprawnień jest wprowadzanie modyfikacji w zakresie wymagań edukacyjnych oraz warunków i organizacji kształcenia w celu realizacji indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka lub osoby uczącej się, które nie mogą zostać zaspokojone w ramach projektowania uniwersalnego.

Natomiast racjonalne usprawnienie może przejawiać się np. w realizowaniu programu nauczania w taki sposób i z wykorzystaniem takich metod, które odpowiadają potrzebom ucznia z niepełnosprawnością. Przykładowo może to być stosowanie specjalnych technologii, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych wspomagających procesy poznawcze czy odbiór treści przez osoby np. z niepełnosprawnością słuchu czy posługujących się polskim językiem migowym (PJM).

W indywidualnych przypadkach uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność narządu słuchu typu: niesłyszenie, słabe słyszenie⁸, jeśli taka potrzeba wynika z wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia (WOPFU), można rozważyć zorganizowanie na terenie szkoły zajęć z muzyki indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do 5 uczniów⁹. Nie wymaga to uzyskania przez ucznia nowego orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Wszystkie niezbędne dostosowania procesu kształcenia powinny zostać określone w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym. Ustalenia IPET powinny uwzględniać zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego oraz wyniki WOPFU.

Brak określenia w przepisach prawa oświatowego minimalnego lub maksymalnego wymiaru godzin zajęć realizowanych przez nauczyciela indywidualnie z uczniem lub w grupie do 5 uczniów, pozwala dyrektorowi szkoły zaplanować i zorganizować proces kształcenia ucznia z niepełnosprawnością narządu słuchu w sposób odpowiadający jego potrzebom i możliwościom psychofizycznym, w tym przypadku ograniczając drażniące bodźce słuchowe.

W przypadku ucznia z uszkodzeniem słuchu, które nie jest niepełnosprawnością i nie skutkuje wydaniem orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, można rozważyć zorganizowanie w szkole zindywidualizowanej ścieżki kształcenia¹⁰.

Rozwiązanie to jest przewidziane dla uczniów, którzy mogą uczęszczać do szkoły, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia nie mogą realizować wszystkich zajęć edukacyjnych wspólnie z oddziałem szkolnym i

⁸ Wymienione w przepisach § 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1309).

⁹ O czym mowa w przepisach § 6 ust. 1 pkt 8 ww. rozporządzenia.

¹⁰ O której szczegółowo mowa § 12 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1798).

wymagają dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych. Indywidualizowana ścieżka kształcenia obejmuje wszystkie zajęcia edukacyjne, które są realizowane:

- wspólnie z oddziałem szkolnym oraz
- indywidualnie z uczniem (w tym przypadku będą to zajęcia z muzyki).

Objęcie ucznia indywiduallyzowaną ścieżką wymaga opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, z której wynika potrzeba objęcia ucznia pomocą w tej formie.

Na wniosek rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia dyrektor szkoły ustala, z uwzględnieniem ww. opinii, tygodniowy wymiar godzin zajęć edukacyjnych realizowanych indywidualnie z uczniem, uwzględniając konieczność realizacji przez ucznia podstawy programowej kształcenia ogólnego¹¹, w tym np. z muzyki.

Indywidualizowanej ścieżki kształcenia nie organizuje się dla uczniów objętych kształceniem specjalnym i/lub indywidualnym nauczaniem¹².

Przedstawione powyżej rozwiązania w organizacji pracy z uczniami z różnorodnymi potrzebami, umożliwiają realizację obowiązku szkoły w zakresie indywidualizacji pracy z uczniami z uszkodzeniem lub niepełnosprawnością słuchu poprzez zorganizowanie procesu edukacji w sposób dostosowany do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia.

Z wyrazami szacunku

Elżbieta Neroj
Dyrektor
/ – podpisano cyfrowo/

¹¹ § 12 ust. 8 ww. rozporządzenia w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

¹² § 12 ust. 10 ww. rozporządzenia.